

На основу члана 15. став 1. Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 и 40/2015 – одлука УС) и тачке 93. ст. 5. и 10. Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС“, бр. 103/2016), Извршни одбор Народне банке Србије доноси

У П У Т С Т В О ЗА УТВРЂИВАЊЕ СТАТУСА НЕИЗМИРЕЊА ОБАВЕЗА

Уводне одредбе

1. Овим упутством ближе се прописује начин утврђивања материјално значајног износа и случајеви у којима се сматра да је наступио статус неизмирења обавеза у складу с тачком 93. ст. 5. и 10. Одлуке о адекватности капитала банке (у даљем тексту: Одлука).

2. Банка примењује ово упутство без обзира на то да ли за обрачун ризиком пондерисаних изложености користи стандардизовани приступ у складу са одељком 1. главе IV Одлуке или IRB приступ у складу са одељком 2. те главе.

На изложености за које је добила сагласност за постепено увођење IRB приступа у складу с тачком 81. Одлуке, односно сагласност за трајно изузеће од примене IRB приступа у складу с тачком 83. Одлуке – банка може применити одредбе овог упутства које се односе на стандардизовани приступ.

Рачунање броја дана доцње код утврђивања статуса неизмирења обавеза

3. Сматраће се да је дужник у доцњи ако било који износ главнице, камате или накнаде материјално значајне обавезе није исплаћен на дан доспећа.

Код потраживања са измењеним условима отплате, рачунање броја дана доцње заснива се на измењеном плану отплате.

Ако дужник, користећи права по основу уговора, измени услове отплате, банка је дужна да анализира разлоге због којих је дошло до тих измена, као и да процени да ли постоје околности које указују на то да је мало вероватно да ће дужник измирити своју обавезу према банци, њеном матичном или подређеним друштвима у смислу тачке 93. ст. 1. и 3. Одлуке и овог упутства.

Ако је измирење обавезе обустављено услед могућности или ограничења прописаних у закону или другом правном акту, током тог периода прекида се рачунање броја дана доцње, при чему је банка дужна да анализира разлоге због којих је плаћање обустављено, као и да процени да ли постоје околности које указују на то да је мало вероватно да ће дужник у потпуности измирити своју обавезу.

Ако су постојање или износ обавезе предмет спора између банке и дужника, банка може прекинути рачунање броја дана доцње до окончања тог спора ако је он покренут пред судом или другим надлежним телом чије су одлуке правно обавезујуће у складу с меродавним правом.

У случају статусне промене дужника који је правно лице или друге сличне трансакције, рачунање броја дана доцње почиње од тренутка у ком друго лице преузима измирење обавезе.

4. Банка је дужна да редовно израчунава укупан износ доспелих неизмирених потраживања дужника према банци, њеном матичном или подређеним друштвима, ради благовременог утврђивања постојања статуса неизмирења обавеза.

Ако банка не рачуна број дана доцње на дневном нивоу, дужна је да обезбеди да се као датум наступања статуса неизмирења обавеза утврди дан на који је дужник у доцњи више од 90 дана.

5. Ако је дужник у доцњи више од 90 дана, све изложености према том дужнику сматрају се изложеностима у статусу неизмирења обавеза, осим у случају испуњености услова за примену одредбе тачке 93. став 2. Одлуке.

Техничка доцња

6. Техничка доцња не сматра се критеријумом за наступање статуса неизмирења обавеза у складу с тачком 93. Одлуке.

Сматра се да је наступила техничка доцња у једном од следећих случајева:

1) ако је банка утврдила да је до наступања статуса неизмирења обавеза дошло услед грешке у подацима или у систему банке, укључујући грешке ручног уноса у стандардизованим процесима, али искључујући грешке у процесу доношења одлуке о одобравању кредита;

2) ако је банка утврдила да је до наступања статуса неизмирења обавеза дошло услед неизвршења или неправилног или неблаговременог извршења платне трансакције по налогу дужника или ако постоји доказ да је неуспешна платна трансакција последица грешке у платном систему;

3) ако услед природе трансакције постоји временска неусклађеност између пријема платног налога у банци и распоређивања тог плаћања на релевантни рачун (партију), тако да је платни налог примљен пре истека рока од 90 дана, али су новчана средства одобрена на рачуну примаоца плаћања након истека тог рока;

4) ако је купљено потраживање у факторинг трансакцији евидентирано у билансу стања банке и праг материјалне значајности је прекорачен, али ниједно потраживање дужника није у доцњи преко 30 дана.

Банка је дужна да без одлагања отклони грешке уочене у подацима или систему у смислу става 2. одредба под 1) ове тачке, као и да статус дужника утврди у складу са овим упутством.

Ако банка примењује IRB приступ, случајеви техничке доцње искључују се из референтне серије података о изложености у статусу неизмирења обавеза за потребе процене параметара ризика.

Посебне одредбе које се примењују на факторинг

7. У случају факторинг трансакција код којих купљена потраживања нису исказана у билансу стања банке фактора, ако је банка фактор преузела ризик наплате потраживања до утврђеног процентуалног износа потраживања, рачунање броја дана доцње почиње од тренутка када плаћени износ накнаде по основу купљених потраживања пређе тај износ.

Ради утврђивања обавеза дужника које су у доцњи а предмет су уступања, банка је дужна да:

1) утврди да ли збир износа потраживања од уступеоца потраживања по основу факторинг трансакције и осталих доспелих обавеза уступеоца признатих у билансу стања банке фактора, прелази апсолутни праг материјалне значајности из тачке 10. овог упутства;

2) утврди да ли однос између износа из одредбе под 1) овог става и укупног износа накнаде плаћене уступеоцу по основу уступања потраживања и свих других изложености банке из биланса стања према уступеоцу потраживања прелази релативни праг материјалне значајности из тачке 10. овог упутства.

У случају факторинг трансакција код којих су купљена потраживања исказана у билансу стања банке фактора и банка фактор је изложена према дужнику уступиоца потраживања – рачунање дана доцње према уступиоцу почиње од тренутка када макар једно потраживање од дужника доспе на наплату.

У случају из става 3. ове тачке, ако се потраживања по основу факторинг трансакције третирају као купљена потраживања и ако су испуњени услови из тач. 120. и 123. Одлуке за купљена потраживања од привредних друштава – банка која примењује IRB приступ може за та потраживања примењивати дефиницију статуса неизмирења обавеза за изложености према физичким лицима у складу са овим упутством.

8. Догађаји повезани с ризиком смањења вредности потраживања не сматрају се предусловом за наступање статуса неизмирења обавеза дужника. Ако је вредност потраживања смањена услед догађаја повезаних с ризиком смањења вредности потраживања, као што су одобравање дисконта, умањења или нетирања од стране уступиоца – банка је дужна да број дана доцње обрачунава у односу на смањену вредност купљених потраживања.

Ако је измирење обавеза предмет спора између дужника и уступиоца и такав догађај је повезан с ризиком смањења вредности потраживања, рачунање броја дана доцње обуставља се до окончања тог спора.

Банка догађаје повезане с ризиком смањења вредности потраживања које не сматра околностима које указују на малу вероватноћу да ће дужник у потпуности измирити своју обавезу укључује у обрачун минималних и интерних капиталних захтева за ризик смањења вредности потраживања. У случају да идентификује значајан број догађаја повезаних с ризиком смањења вредности потраживања, банка је дужна да анализира и документује разлоге настанка таквих догађаја, као и да их узме у обзир као могуће околности које указују на малу вероватноћу да ће дужник у потпуности измирити своју обавезу у смислу тачке 93. ст. 1. и 3. Одлуке и одредаба овог упутства.

9. Ако уступилац није на одговарајући начин обавестио дужника о уступању потраживања а банка фактор има доказ да је дужник измирио обавезу уступиоцу – банка фактор то потраживање не сматра доспелим ненаплаћеним потраживањем.

Ако је дужник који је на одговарајући начин обавештен о уступању потраживања измирио обавезу уступиоцу, банка фактор наставља да рачуна број дана доцње у складу с планом отплате те обавезе.

Ако код факторинг трансакције дужник још није обавештен о уступању потраживања а банка фактор је исказала то потраживање у билансу стања – број дана доцње рачуна се од тренутка када је уговорено да уступилац пренесе плаћања која је извршио дужник на банку фактор.

Начин утврђивања материјално значајног износа

10. Материјално значајан износ је износ већи од релативног и апсолутног прага материјалне значајности.

Релативни праг материјалне значајности износи 1% укупних билансних изложености банке, њеног матичног или подређених друштава према дужнику, искључујући изложености по основу власничких улагања.

Апсолутни праг материјалне значајности износи 1.000 динара за дужника из класе изложености према физичким лицима, односно 10.000 динара за остале дужнике.

Банка може да дефинише нижи праг материјалне значајности за наступање статуса неизмирења обавеза од прага из ст. 1. до 3. ове тачке, под условом да може да докаже да је тај праг релевантан за утврђивање мале вероватноће да ће дужник у потпуности измирити своју обавезу према банци, њеном матичном или подређеним друштвима, као и да његова примена не доводи до прекомерног броја обавеза у статусу неизмирења које убрзо након тога излазе из тог статуса или до смањења капиталних захтева.

Ако је укупан износ свих изложености банке, њеног матичног или подређених друштава према дужнику које су у доцњи већи од апсолутног и релативног прага материјалне значајности утврђеног на начин из ст. 1. до 3. ове тачке у периоду дужем од 90 дана, сматра се да је наступио статус неизмирења обавеза дужника.

Ради утврђивања релативног прага материјалне значајности из става 2. ове тачке, банка која дефиницију статуса неизмирења обавеза из тачке 93. став 1. Одлуке примењује на нивоу појединачне изложености користи укупан износ изложености банке, њеног матичног или подређених друштава према дужнику по основу једног производа, при чему се ради примене става 5. ове тачке са апсолутним и релативним прагом материјалне значајности пореди укупан износ свих изложености банке, њеног матичног или подређених друштава према дужнику по основу једног производа које су у доцњи.

Околности које указују на малу вероватноћу измирења обавеза дужника

Престанак евидентирања прихода од камата, провизија и накнада

11. Ради утврђивања околности из тачке 93. став 3. одредба под 1) Одлуке, банка је дужна да размотри да ли је мало вероватно да ће дужник измирити своју обавезу, ако је престала да евидентира приходе од камата и приходе од провизија и накнада у билансу успеха по основу потраживања од дужника услед погоршања кредитног квалитета потраживања.

Специфична прилагођавања за кредитни ризик

12. Ради утврђивања околности из тачке 93. став 3. одредба под 2) Одлуке, специфична прилагођавања за кредитни ризик која се односе на следеће губитке сматрају се резултатом значајног погоршања кредитног квалитета и третирају као околности које указују на малу вероватноћу измирења обавеза:

– признати губици у билансу успеха банке за инструменте мерене по фер вредности који представљају обезвређење по основу кредитног ризика у складу са МСФИ/МРС;

– признати губици настали као резултат текућих или прошлих догађаја који утичу на појединачно значајну изложеност или на изложености које нису појединачно значајне а процењене су на појединачној или групној основи.

Специфична прилагођавања за кредитни ризик која обухватају губитке за које историјско искуство и тренутно доступни подаци указују на то да је губитак настао, али банка још нема сазнања о томе која појединачна изложеност је претрпела те губитке – не сматрају се околношћу која указује на малу вероватноћу да ће дужник у потпуности измирити своју обавезу према банци, њеном матичном или подређеним друштвима.

Ако банка третира изложеност као обезвређену, сматраће се да је мало вероватно да ће дужник у потпуности измирити своју обавезу према банци, њеном матичном или подређеним друштвима и да је наступио статус неизмирења обавеза дужника, без обзира на то да ли постоје специфична прилагођавања за кредитни ризик по основу те изложености.

Ако банка третира изложеност као обезвређену у складу са МСФИ 9 – Финансијски инструменти и класификује је у Ниво 3 (*Stage 3*) на начин дефинисан тим стандардом – дужна је да такву изложеност третира као изложеност у статусу неизмирења обавеза, осим у случају да се изложеност сматра обезвређеном услед кашњења у отплати дужника и да је испуњен један од следећих услова:

- 1) није прекорачен праг материјалне значајности из овог упутства;
- 2) изложеност је у техничкој доцњи у складу с тачком 6. овог упутства.

Уступање потраживања

13. Ради утврђивања околности из тачке 93. став 3. одредба под 3) Одлуке, банка је дужна да узме у обзир карактеристике и материјални значај губитака који се остварују уступањем потраживања, у складу са овим упутством. Трансакције по основу традиционалне секјуритизације са значајним преносом ризика, као и било које уступање потраживања унутар банкарске групе, сматрају се уступањем потраживања у смислу овог упутства.

Банка је дужна да анализира разлоге за уступање потраживања, као и разлоге за губитке по том основу. Ако разлог за уступање потраживања није повезан с кредитним ризиком (нпр. потреба банке за додатним ликвидним средствима или промена пословне стратегије банке) и банка утврди да није дошло до погоршања кредитног квалитета потраживања – губитак остварен уступањем не сматра се губитком у смислу тачке 93. став 3. одредба под 3) Одлуке, под условом да постоји одговарајуће документовано образложење третмана тог губитка.

Ако је предмет уступања инструмент мерен по фер вредности којим се тргује на организованом тржишту, банка може сматрати да тај губитак није повезан с кредитним квалитетом потраживања.

Ако је губитак који је настао уступањем потраживања повезан с кредитним квалитетом тих потраживања, банка је дужна да анализира значајност тих губитака, при чему се у случају материјално значајних губитака сматра да је наступио статус неизмирења обавеза.

Банка је дужна да утврди праг материјалне значајности из става 4. ове тачке, који не може бити већи од 5% а обрачунава се у складу са следећом формулом:

$$L = \frac{E-P}{E},$$

где су:

L = губитак који се остварује уступањем потраживања (изражен у процентима);

E = укупан преостали износ потраживања који се уступа, укључујући камату и накнаду;

P = договорена висина накнаде по којој се потраживање уступа.

Ради процене материјалне значајности из става 4. ове тачке, банка је дужна да израчуна губитак и да га упореди са утврђеним прагом из става 5. ове тачке. Ако је губитак већи од тог прага, сматра се да је наступио статус неизмирења обавеза.

Ако банка примењује IRB приступ, дужна је да, независно од тренутка уступања потраживања којим се остварују материјално значајни губици повезани с кредитним квалитетом потраживања, на одговарајући начин евидентира и чува информације о тим губицима ради процене параметара ризика.

Ако је потраживање уступљено уз материјално значајан губитак који је повезан с кредитним квалитетом потраживања пре наступања статуса неизмирења обавеза, сматра се да је у тренутку уступања потраживања наступио статус неизмирења обавеза. У случају уступања дела укупних потраживања од дужника којим се остварују материјално значајни губици повезани с кредитним квалитетом потраживања, сматра се да је наступио статус неизмирења обавеза свих потраживања од дужника, изузев ако је реч о дужнику физичком лицу и ако банка примењује дефиницију статуса неизмирења обавеза на нивоу појединачне изложености за изложености према физичким лицима у складу с тачком 23. овог упутства.

У случају уступања портфолија изложености, третман појединачних изложености у том портфолију одређује се у складу са начином на који је утврђена цена за тај портфолио. Ако је цена укупног портфолија утврђена на основу одређивања дисконта за појединачне изложености, банка је дужна да материјалну значајност губитака који су повезани с кредитним квалитетом потраживања процени појединачно за сваку изложеност у портфолију. Ако је цена утврђена само на нивоу целог портфолија, банка може материјалну значајност губитака повезаних с кредитним квалитетом потраживања процењивати на нивоу портфолија – и у том случају, а ако је утврђени праг из става 5. ове тачке прекорачен, банка је дужна да од тренутка уступања све изложености из портфолија третира као изложености у статусу неизмирења обавеза.

Реструктурирање потраживања услед финансијских тешкоћа дужника

14. Ради утврђивања околности из тачке 93. став 3. одредба под 4) Одлуке, сматра се да је реструктурирање потраживања извршено услед финансијских тешкоћа дужника ако су дужнику који има или ће ускоро имати проблеме у измиривању обавеза одобрени уступци у вези са отплатом потраживања у складу са одлуком којом се уређује класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке.

Сматра се да је статус неизмирења обавеза дужника наступио ако је вероватно да ће реструктурирање потраживања довести до умањења износа тог потраживања.

Банка је дужна да праг материјалне значајности умањења износа потраживања због отписа дела дуга или продужења рока отплате главнице, камате или накнаде обрачунава у складу са следећом формулом, при чему тај праг не може бити виши од 1%:

$$DO = \frac{NPV_0 - NPV_1}{NPV_0},$$

где су:

DO = износ умањеног потраживања изражен у процентима;

NPV_0 = нето садашња вредност очекиваних новчаних токова (укључујући неизмирене камате и накнаде) пре промене уговорених услова отплате дисконтованих применом иницијално уговорене ефективне каматне стопе за датог дужника;

NPV_1 = нето садашња вредност очекиваних новчаних токова након промене услова отплате дисконтованих применом иницијално уговорене ефективне каматне стопе за датог дужника.

Ради утврђивања околности из тачке 93. став 3. одредба под 4) Одлуке, банка је дужна да за свако реструктурирање потраживања услед финансијских тешкоћа дужника обрачуна износ умањења тог потраживања и да тај износ упореди са утврђеним прагом из става 3. ове тачке. Ако је износ умањења потраживања већи од тог прага, сматра се да је наступио статус неизмирења обавеза.

Ако је умањени износ потраживања мањи од утврђеног прага из става 3. ове тачке, а нарочито ако је нето садашња вредност очекиваних новчаних токова према измењеним условима отплате већа у односу на нето садашњу вредност очекиваних новчаних токова према постојећим условима отплате – банка је дужна да узме у обзир друге околности које указују на малу вероватноћу да ће дужник у потпуности измирити своју обавезу.

Ако банка сматра мало вероватним да ће дужник у потпуности измирити своју обавезу у складу са измењеним условима отплате, сматра се да је наступио статус неизмирења обавеза дужника.

Околности које могу указивати на малу вероватноћу да ће дужник измирити своју обавезу према банци, њеном матичном или подређеном друштву јесу:

- 1) значајан износ једнократног плаћања предвиђен на крају плана отплате;
- 2) план отплате који предвиђа значајно нижа плаћања на почетку отплате;
- 3) значајан грејс период на почетку плана отплате;
- 4) потраживања од дужника су више пута била предмет реструктурирања услед финансијских тешкоћа дужника.

Ако учини уступке дужнику код кога је већ наступио статус неизмирења обавеза, банка је дужна је да то потраживање третира као реструктурирано услед финансијских тешкоћа дужника у складу с тачком 93. став 3. одредба под 4) Одлуке.

Банка је дужна да сва реструктурирана потраживања класификована у групу проблематичних потраживања у складу са одлуком којом се уређује класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке – третира као потраживања код којих је наступио статус неизмирења обавеза и као потраживања реструктурирана услед финансијских тешкоћа дужника.

Поступци слични стечајном поступку

15. Ради оцене испуњености услова из тачке 93. став 3. одредбе под 5) и 6) Одлуке, банка је дужна да узме у обзир и поступке сличне стечајном поступку, којима се сматрају поступци којима су обухваћени сви повериоци, односно повериоци с необезбеђеним потраживањима а који су покренути пред надлежним судом, односно другим телом, услед којих долази до привремене обуставе плаћања или отписа дела дуга и који укључују одређене облике контроле на основу руковођења и располагања средствима дужника, а ако не буду реализовани, изван је престанак тог дужника (нпр. принудна ликвидација, принудна управа).

Друге околности које указују на малу вероватноћу измирења обавеза

16. Банка је дужна да унутрашњим актима дефинише и друге околности које указују на малу вероватноћу измирења обавеза и да их одреди по врстама изложености у складу с њиховим карактеристикама, за све линије пословања, правна лица, односно географска подручја.

Ако постоје околности из става 1. ове тачке, банка третира изложеност као изложеност у статусу неизмирења обавеза, односно на појединачној основи спроводи процену потребе за таквим третманом.

При оцени да ли постоје околности из става 1. ове тачке на основу интерних података, банка је дужна да узме у обзир нарочито следеће:

1) редовни приходи дужника нису више довољни за уредно измиревање обавеза;

2) постоји оправдана сумња у способност дужника да остварује стабилне и адекватне новчане токове у будућности;

3) степен задужености дужника је значајно повећан или постоје оправдани разлози који указују на то да ће доћи до повећања његовог степена задужености;

4) дужник је прекршио одредбе уговора о кредиту;

5) банка је започела реализацију средстава обезбеђења, укључујући и активирање гаранције и јемства;

6) код изложености према физичком лицу, ако је статус неизмирења обавеза настао у вези са обављањем делатности тог лица у форми предузетника, односно у форми привредног друштва за чије обавезе је то физичко лице одговорно целокупном својом имовином, у складу са законом којим се уређују привредна друштва;

7) ако је код изложености према физичким лицима за које се дефиниција статуса неизмирења обавеза примењује на нивоу појединачне изложености значајан део укупних обавеза дужника у статусу неизмирења обавеза;

8) ако је потраживање класификовано као проблематично у складу са одлуком којом се уређује класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке.

При оцени да ли постоје околности из става 1. ове тачке, на основу информација и података расположивих из спољних извора (екстерни подаци), укључујући податке из кредитног бироа или другог кредитног регистра, макроекономске индикаторе, податке из других јавно доступних извора и извештаје финансијских аналитичара, банка узима у обзир нарочито следеће:

1) значајну доцњу која је забележена у кредитном бироу у измирењу обавеза дужника према другим повериоцима;

2) кризу у привредној грани у којој дужник послује уз неповољни положај дужника у тој грани;

3) одсуство активног тржишта за финансијске инструменте дужника због његових финансијских тешкоћа;

4) поднети предлог за покретање стечаја, односно другог сличног поступка.

При оцени да ли постоје околности које указују на малу вероватноћу да ће дужник у потпуности измирити своју обавезу према банци, њеном матичном или подређеним друштвима, банка је дужна да узме у обзир односе унутар групе повезаних лица. Банка је дужна да унутрашњим актима дефинише случајеве у којима наступање статуса неизмирења обавеза једног дужника унутар групе повезаних лица доводи до наступања статуса неизмирења обавеза других лица унутар те групе, у складу са критеријумима за распоређивање изложености у рејтинг категорије из тачке 87. став 1. одредба под 4) Одлуке.

Ако наступи статус неизмирења обавеза дужника који припада групи повезаних лица, који није обухваћен случајевима из става 5. ове тачке, банка процењује на појединачној основи да ли постоје околности које указују на малу вероватноћу да ће друга лица из групе измирити своје обавезе према банци, њеном матичном или подређеним друштвима.

У случају да је купила или пласирала финансијска средства, а одобрен је значајан дисконт – банка је дужна да процени да ли тај дисконт представља погоршање финансијског стања, односно кредитне способности дужника или постоје околности које указују на малу вероватноћу да ће дужник у потпуности измирити своју обавезу у складу са овим упутством, при чему се процена постојања тих околности односи на укупан износ обавезе дужника, без обзира на цену коју је банка платила за то финансијско средство.

Процена из става 7. ове тачке може бити извршена на основу детаљне анализе (*due diligence*) пре куповине финансијског средства, односно на основу анализе спроведене у рачуноводствене сврхе ради утврђивања постојања обезвређења по основу кредитног ризика.

Кредитна превара идентификована пре наступања статуса неизмирења обавеза дужника сматра се околношћу која указује на малу вероватноћу да ће дужник у потпуности измирити своју обавезу према банци, њеном матичном или подређеним друштвима.

Престанак статуса неизмирења обавеза и наступање новог статуса неизмирења обавеза

17. Ради спровођења тачке 93. став 9. Одлуке, банка је дужна да поступа на следећи начин:

1) да сматра да су услови за престанак статуса неизмирења обавеза испуњени по истеку најмање три месеца од када више нису испуњени услови из тачке 93. ст. 1. и 3. Одлуке;

2) да узима у обзир понашање дужника током периода из одредбе под 1) овог става;

3) да прати финансијско стање, односно кредитну способност дужника током периода из одредбе под 1) овог става;

4) да након протеча периода из одредбе под 1) овог става спроводи процену и, ако утврди да постоји мала вероватноћа да ће дужник своју обавезу измирити у потпуности без реализације средстава обезбеђења, ту изложеност задржава у статусу неизмирења обавеза све док не оцени да је наступило трајно побољшање кредитног квалитета;

5) да примењује одредбе 1) до 4) овог става на нове изложености према дужнику, без обзира на то да ли су претходне изложености према том дужнику у статусу неизмирења обавеза продате или отписане.

Банка може да примењује период из става 1. одредба под 1) ове тачке јединствено на све изложености или да за различите врсте изложености примењује различите периоде, који не могу бити краћи од три месеца.

Изузетно од става 1. ове тачке, ако се реструктурирање потраживања услед финансијских потешкоћа дужника примењује на изложености у статусу неизмирења обавеза, без обзира на то да ли је то реструктурирање извршено пре или после утврђивања статуса неизмирења обавезе, банка сматра да је статус неизмирења обавеза престао ако је прошло најмање годину дана од наступања једног од следећих догађаја:

1) реструктурирања потраживања;

2) распоређивања изложености у статус неизмирења обавеза;

3) окончања грејс периода који је предвиђен уговором о реструктурирању потраживања.

Банка може сматрати да је статус неизмирења обавезе престао након истека периода из става 3. ове тачке, ако су испуњени следећи услови:

1) током тог периода дужник је редовним уплатама, под којима се подразумевају уплате у последњих дванаест месеци извршене благовремено или са доцњом не дужом од 30 дана, у складу са измењеним условима отплате исплатио материјално значајан износ који је једнак најмање претходно доспелом (ако је било доспелих износа), односно отписаном износу (ако није било доспелих износа) као елементу измењених услова отплате или ако је дужник на други начин показао да је способан да измири обавезу;

2) у складу са измењеним условима отплате не постоје потраживања у доцњи;

3) не постоје околности које указују на малу вероватноћу да ће дужник у потпуности измирити обавезу према банци, њеном матичном или подређеним друштвима;

4) банка сматра вероватним да ће дужник измирити у потпуности своју кредитну обавезу према распореду утврђеном уговором о реструктурирању без реализације средстава обезбеђења, укључујући гаранције и јемства, при чему је дужна да нарочито анализира ситуације у којима је предвиђено да значајан износ једнократног плаћања буде измирен на крају утврђеног периода отплате;

5) услови предвиђени одредбама 1) до 4) овог става примењују се и на нове изложености према дужнику, без обзира на то да ли су претходне изложености према том дужнику у статусу неизмирења обавеза услед реструктурирања продате или отписане.

У случају статусне промене дужника који је правно лице или друге сличне трансакције, прекида се протек периода из става 1. одредба под 1) ове тачке и банка поново почиње да рачуна тај период од момента те промене, односно трансакције.

Примена дефиниције статуса неизмирења обавеза

Примена дефиниције статуса неизмирења обавеза на екстерне податке

18. Ако банка примењује IRB приступ и користи екстерне податке за потребе процене параметара ризика, дужна је да ради спровођења тачке 93. Одлуке:

1) утврди да ли је дефиниција статуса неизмирења обавеза која је коришћена у екстерним подацима усклађена са одредбама тачке 93. Одлуке;

2) утврди да ли је дефиниција статуса неизмирења обавеза која је коришћена у екстерним подацима усклађена с дефиницијом статуса неизмирења обавеза коју банка примењује на одређени портфолио изложености, а нарочито у погледу рачунања броја дана доцње који су услов за наступање статуса неизмирења обавеза, структуре и нивоа материјалне значајности кредитних обавеза у доцњи, дефиниције реструктурирања потраживања услед финансијских тешкоћа дужника, као и врсте и износа специфичних прилагођавања за кредитни ризик која представљају околности које банка узима у обзир приликом процене испуњености услова за наступање статуса неизмирења обавеза и критеријуме за престанак тог статуса;

3) документује изворе екстерних података, коришћену дефиницију статуса неизмирења обавеза, спроведене анализе и све идентификоване разлике.

Ако применом одредаба из става 1. ове тачке утврди разлике у дефиницији статуса неизмирења обавеза, банка је дужна да:

1) процени да ли би и на који начин прилагођавање интерне дефиниције статуса неизмирења обавеза утицало на стопу статуса неизмирења обавеза, односно да констатује да тај утицај није могуће утврдити;

2) спроведе одговарајуће прилагођавање екстерних података, изузев у случају да може да докаже да разлике не утичу на параметре ризика и капиталне захтеве.

Банка је дужна да, у вези с разликама у дефиницији статуса неизмирења обавеза идентификованим по основу процене из става 1. ове тачке а узимајући у обзир прилагођавање спроведено у складу са ставом 2. одредба под 2) ове тачке – документује да је постигнута претежна усклађеност са интерном дефиницијом статуса неизмирења обавеза, укључујући, ако је могуће, поређење стопе статуса неизмирења обавеза релевантних врста изложености из интерних података са онима из екстерних података.

Ако су проценом из става 1. ове тачке идентификоване разлике у дефиницијама статуса неизмирења обавеза за које је на основу процене из става 2. ове тачке утврђено да нису занемарљиве, али које није могуће превазићи прилагођавањем екстерних података, банка је дужна да успостави одговарајућу маржу конзервативности у процени параметара ризика на начин дефинисан тачком 94. став 1. одредба под 6) Одлуке.

У случају из става 4. ове тачке, банка је дужна да обезбеди да додатна маржа конзервативности одражава материјалну значајност осталих разлика у дефиницијама статуса неизмирења обавеза и могући утицај тих разлика на све параметре ризика.

Доследна примена дефиниције статуса неизмирења обавеза

19. Банка својим унутрашњим актима обезбеђује успостављање и доследну примену дефиниције статуса неизмирења обавеза, а нарочито следеће:

1) да се статус неизмирења обавеза појединачног дужника доследно идентификује на нивоу целе банке у релевантним информационим системима, узимајући у обзир све изложености према том дужнику, као и изложености према том дужнику у свим релевантним правним лицима унутар групе, изложеност према том дужнику на свим географским подручјима на којима банка послује у складу с тачком 20. овог упутства или за изложености према физичким лицима у складу с тачком 23. тог упутства;

2) да банка и њено матично или подређена друштва за све врсте изложености примењују исту дефиницију статуса неизмирења обавеза или, ако се примењују различите дефиниције статуса неизмирења обавеза (било на нивоу групе било по врстама изложености) – да је обухват примене сваке од дефиниција јасно дефинисан у складу с тачком 21. овог упутства.

Доследна идентификација статуса неизмирења обавеза на нивоу појединачног дужника

20. Ради спровођења тачке 19. одредба под 1) овог упутства, банка је дужна да примењује одговарајуће процедуре и механизме којима се обезбеђује да статус неизмирења обавеза појединачног дужника буде доследно идентификован на нивоу банке, узимајући у обзир све изложености према том дужнику у свим релевантним информационим системима, укључујући и изложености према том дужнику у свим релевантним правним лицима у оквиру групе, као и изложеност према том дужнику на свим географским подручјима у којима банка послује у организационим облицима без статуса правног лица.

Ако је прописима којима се уређује заштита корисника финансијских услуга или тајност података или другим правним актима забрањена размена података који се односе на дужнике између банке, њеног матичног или подређених друштава, а таква забрана проузрокује недоследности у идентификацији статуса неизмирења обавеза – банка је дужна да о томе обавести Народну банку Србије и, ако примењује IRB приступ, да процени значајност недоследности у идентификацији статуса неизмирења обавеза и могући утицај на процене параметара ризика.

Ако би доследна идентификација статуса неизмирења обавеза дужника на нивоу банке, њеног матичног или подређених друштава представљала непотребно оптерећење услед обавезе формирања централизоване базе података свих клијената, односно примене других механизма или процедура ради провере статуса сваког клијента на нивоу групе – банка није дужна да примени те механизме, односно процедуре, ако може доказати да ефекат неусклађености није значајан због тога што не постоје заједнички клијенти релевантних чланова групе или је њихов број мали, а изложеност према тим клијентима није материјално значајна.

Доследна идентификација статуса неизмирења обавеза по врстама изложености

21. Ради спровођења тачке 19. одредба под 2) овог упутства, банка, њено матично или подређена друштва дужни су да користе исте

дефиниције статуса неизмирења обавеза за исте врсте изложености. Чланице групе могу користити различите дефиниције статуса неизмирења обавеза за различите врсте изложености ако је то оправдано применом знатно другачијег процеса управљања ризицима или различитим меродавним правом на територији државе на којој чланица групе послује, а нарочито ако је:

1) надлежно регулаторно тело на територији државе на којој чланица групе послује прописало различит праг материјалне значајности у односу на праг прописан овим упутством;

2) надлежно регулаторно тело на територији државе на којој чланица групе послује меродавним правом за одређену класу изложености на коју се примењује IRB приступ прописало примену 180 дана уместо 90 дана доцње из тачке 93. став 1, алинеја друга, Одлуке;

3) постоје друге околности које указују на малу вероватноћу да ће дужник у потпуности измирити своју обавезу према банци, њеном матичном или подређеним друштвима за одређена привредна друштва, географска подручја или врсте изложености.

Ради спровођења тачке 19. одредба под 2) овог упутства, ако примењује различите дефиниције статуса неизмирења обавеза за различите врсте изложености у складу са ставом 1. ове тачке, банка је дужна да донесе и примени унутрашње акте којима се уређује дефиниција статуса неизмирења обавеза, и то тако да обезбеди:

1) да је обухват примене сваке дефиниције јасно одређен;

2) да се дефиниција статуса неизмирења обавеза утврђена за одређене врсте изложености, правна лица или географска подручја примењује доследно на све изложености у датој класи, правном лицу, односно географском подручју.

Ако примењује IRB приступ, банка је дужна да обезбеди да се примена различитих дефиниција статуса неизмирења обавеза на одговарајући начин одражава на параметре ризика у случају рејтинг система у којима се примењују различите дефиниције статуса неизмирења обавеза.

Начин примене дефиниције статуса неизмирења обавеза на изложености према физичким лицима

22. Ако примењује стандардизовани приступ, банка може дефиницију статуса неизмирења обавеза на нивоу појединачне изложености која испуњава услове из тачке 51. Одлуке применити и онда када је та изложеност распоређена у различите класе изложености за потребе додељивања пондера ризика (нпр. изложености обезбеђене хипотеком на непокретностима).

Ако примењује IRB приступ, банка дефиницију статуса неизмирења обавеза може применити на изложености према физичким лицима на нивоу појединачне изложености, за изложености распоређене у класу изложености према физичким лицима у складу с тачком 76. Одлуке.

Банка је дужна да дефиницију статуса неизмирења обавеза примењује на нивоу дужника или на нивоу појединачне изложености, за све изложености према физичким лицима а у складу са успостављеним процесом управљања ризицима.

Банка може да примењује дефиницију статуса неизмирења обавеза на нивоу дужника за одређене врсте изложености према физичким лицима и на нивоу појединачних изложености за остале изложености, ако је то оправдано имајући у виду успостављен процес управљања ризицима у банци (нпр. због различитог модела пословања подређених друштава) и ако постоји доказ да је број ситуација у којима је на истог клијента примењена различита дефиниција статуса неизмирења обавеза сведен на најмању могућу меру.

Ако банка користи различите нивое примене дефиниције статуса неизмирења обавеза за различите врсте изложености према физичким лицима, у складу са ставом 4. ове тачке, дужна је да обезбеди да обухват примене сваке од дефиниција статуса неизмирења обавеза буде јасно одређен и да се доследно примењује током времена за различите врсте изложености према физичким лицима. Ако банка примењује IRB приступ, дужна је да обезбеди да процене параметара ризика на одговарајући начин одражавају дефиницију статуса неизмирења обавеза примењену на сваку од врста изложености.

Ако банка користи различите нивое примене дефиниције статуса неизмирења обавеза за различите портфолије у класи изложености према физичким лицима, дужна је да третман истих клијената у оквиру тих портфолија уреди унутрашњим актима. Банка је дужна да, ако изложености на које се дефиниција статуса неизмирења обавеза примењује на нивоу дужника испуњавају било који од услова из тачке 93. став 1. Одлуке, све изложености према том дужнику, укључујући и оне на које се дефиниција статуса неизмирења обавеза примењује на нивоу појединачне изложености, третира као изложености у статусу неизмирења обавеза.

Банка је дужна да примењује одредбе става 6. ове тачке и на дужнике код којих се примењује стандардизовани приступ, ако неке изложености према дужнику испуњавају услове из тачке 51. Одлуке, док

су остале изложености према истом дужнику у облику хартија од вредности и због тога се не сматрају изложеностима према физичким лицима. Ако изложеност у форми хартија од вредности испуњава услове из тачке 93. став 1. Одлуке, банка је дужна да све изложености према том дужнику третира као изложености у статусу неизмирења обавеза.

Ако изложеност која испуњава услове из тачке 51. Одлуке испуњава и услове из тачке 93. став 1. Одлуке, а банка примењује дефиницију статуса неизмирења обавеза на нивоу појединачне изложености – остале изложености према дужнику неће бити аутоматски третиране као изложености у статусу неизмирења обавеза.

Банка може третирати друге изложености према дужнику из става 8. ове тачке као изложености у статусу неизмирења обавеза на основу наступања других околности које указују на малу вероватноћу да ће дужник измирити своју обавезу према банци, њеном матичном или подређеним друштвима на начин одређен у тачки 23. овог упутства.

Примена дефиниције статуса неизмирења обавеза на изложености према физичким лицима на нивоу појединачне изложености

23. Ако на изложености према физичким лицима, у складу с тачком 93. став 2. Одлуке, примењује дефиницију статуса неизмирења обавеза на нивоу појединачне изложености – банка је дужна да узме у обзир да су одређене околности повезане са стањем дужника а не са стањем појединачне изложености, и то нарочито околности које су повезане с подношењем предлога за покретање одговарајућег поступка над дужником (нпр. поступак стечаја ако је могуће према меродавном праву) а које указују на малу вероватноћу измирења обавеза према банци, њеном матичном или подређеним друштвима.

Банка је дужна да разматра друге околности које указују на малу вероватноћу да ће дужник у потпуности измирити своју обавезу према банци, њеном матичном или подређеним друштвима и да идентификује, у складу са својом унутрашњим актима, које од тих околности одражавају стање самог дужника, а не само појединачне изложености.

Ако наступе околности из ст. 1. или 2. ове тачке, банка је дужна да све изложености према истом дужнику третира као изложености у статусу неизмирења обавеза, без обзира на ниво примене дефиниције статуса неизмирења обавеза.

Ако је значајан део изложености према дужнику у статусу неизмирења обавеза, банка може сматрати да је мало вероватно да ће дужник у потпуности измирити остале обавезе према банци, њеном

матичном или подређеним друштвима без активирања средстава обезбеђења, укључујући и гаранције и јемства, и може их третирати као изложености у статусу неизмирења обавеза.

Примена дефиниције статуса неизмирења обавеза на изложености према физичким лицима на нивоу дужника

24. Примена дефиниције статуса неизмирења обавеза на изложености према физичким лицима на нивоу дужника подразумева да, у случају да било која обавеза дужника испуњава услове прописане тачком 93. став 1. Одлуке, банка све изложености према том дужнику третира као изложености у статусу неизмирења обавеза. Банка која примењује дефиницију статуса неизмирења обавеза на изложености према физичким лицима на нивоу дужника, дужна је да унутрашњим актима уреди третман солидарних обавеза и утицај изложености које су у статусу неизмирења обавеза на статус осталих изложености.

Под солидарном обавезом, у смислу овог упутства, не подразумевају се обавезе појединачног дужника обезбеђене јемством или гаранцијом физичког или правног лица или неким другим обликом кредитне заштите.

Ако су услови из тачке 93. став 1. Одлуке испуњени у погледу солидарне обавезе, банка је дужна да као изложености у статусу неизмирења обавеза третира све остале заједничке солидарне обавезе тих садужника, као и све појединачне изложености према тим дужницима, осим у случају да неадекватност таквог третмана појединачних изложености може да оправда постојањем најмање једног од следећих услова:

1) доцња у измирењу солидарне обавезе последица је спора између појединачних дужника – садужника те обавезе, који се води пред судом или другим телом чије су одлуке правно обавезујуће у складу с меродавним правом и не очекује се да ће доћи до погоршања финансијског стања, односно кредитне способности дужника;

2) солидарна обавеза није материјално значајна у односу на укупне обавезе појединачних дужника.

Статус неизмирења једне солидарне обавезе не доводи до истог статуса других солидарних обавеза појединачног дужника са другим физичким или правним лицима која нису укључена у обавезу за коју је иницијално утврђен статус неизмирења обавезе. Банка је дужна да процени и да ли је статус неизмирења једне солидарне обавезе околност која указује на малу вероватноћу да ће дужник у потпуности измити своју обавезу према банци, њеном матичном или подређеним друштвима у односу на остале солидарне обавезе.

Испуњеност услова из тачке 93. став 1. Одлуке у погледу појединачне обавезе одређеног дужника не значи да су аутоматски испуњени услови да било која солидарна обавеза тог дужника буде у статусу неизмирења обавеза. Банка је дужна да, узимајући у обзир да је наступио статус неизмирења обавеза у односу на тог дужника, процени и постојање околности које указују на малу вероватноћу да ће други дужник у потпуности измирити своју обавезу према банци, њеном матичном или подређеним друштвима у односу на солидарну обавезу. Ако се сви појединачни дужници солидарне обавезе налазе у статусу неизмирења обавезе, сматра се да је солидарна обавеза у статусу неизмирења обавезе.

Банка је дужна да идентификује оне дужнике који се у складу с меродавним правом сматрају у потпуности одговорнима за целокупан износ обавезе, искључујући притом појединачне обавезе које су обезбеђене јемством или гаранцијом или неким другим инструментом кредитне заштите.

У случају постојања солидарне одговорности у односу на све обавезе дужника (нпр. ортаци, комплементари), банка је дужна да статус неизмирења обавеза једног лица третира као околност која указује на малу вероватноћу да ће други дужник у потпуности измирити своју обавезу према банци, њеном матичном или подређеним друштвима, као и да размотри да ли појединачне и солидарне обавезе тог дужника треба да буду третиране као изложености у статусу неизмирења обавеза.

Ако једно или више лица солидарно одговорних за све обавезе дужника из става 7. ове тачке истовремено има солидарну обавезу са једним или више других дужника – банка је дужна да процењује да ли постоје околности које указују на малу вероватноћу измирења и те обавезе.

Банка је дужна да анализира правне форме привредних друштава и обим одговорности чланова друштва, односно органа управљања за обавезе друштва, у зависности од његове правне форме. Ако физичко лице одговара за обавезе друштва целокупном својом имовином, статус неизмирења обавеза тог друштва доводи то физичко лице у исти статус. Ако таква одговорност физичког лица не постоји, банка је дужна да процени постојање околности које указују на малу вероватноћу да ће чланови с већинским учешћем у друштву које је у статусу неизмирења обавеза у потпуности измирити своје појединачне обавезе према банци, њеном матичном или подређеним друштвима.

Изузетно, у случају физичког лица – предузетника који за све обавезе настале у вези са обављањем делатности одговара целокупном својом имовином у коју улази и имовина коју стиче у вези са обављањем делатности, ако наступи статус неизмирења обавеза, било по основу обавеза овог лица које нису настале по основу обављања делатности, било по основу обавеза овог лица насталих по основу обављања делатности – све обавезе тог лица сматраће се изложеностима у статусу неизмирења обавеза.

Ако банка у случају изложености према физичким лицима примењује дефиницију статуса неизмирења обавеза на нивоу дужника, дужна је да обрачун материјално значајног износа примењује на нивоу дужника.

Банка је дужна да унутрашњим актима јасно уреди третман солидарних обавеза у вези с применом материјално значајног износа.

Дужника солидарне обавезе, односно групу појединачних дужника који имају солидарну обавезу према банци, њеном матичном или подређеним друштвима, банка третира као посебног дужника различитог од сваког појединачног дужника – садужника те солидарне обавезе. У случају доцње дужника по основу солидарне обавезе, материјална значајност доцње по тој обавези процењује се у складу са овим упутством у односу на све солидарне обавезе ове групе дужника, при чему се не узимају у обзир појединачне изложености дужника који чине посматрану групу солидарних дужника, као ни изложености према подгрупи тих дужника. Изузетно, ако је прекорачен праг материјалне значајности за посматрану групу солидарних дужника израчунат на наведени начин, све солидарне обавезе те групе дужника, као и све појединачне изложености дужника солидарне обавезе, прелазе у статус неизмирења обавеза, осим у случају да је испуњен неки од услова из става 3. ове тачке.

У случају доцње дужника по основу појединачне обавезе, банка је дужна да материјално значајан износ доцње по тој обавези процењује поређењем прага из овог упутства са свим појединачним обавезама тог дужника, без узимања у обзир солидарних обавеза тог дужника и других физичких или правних лица. Ако је праг материјалне значајности прекорачен, банка је дужна да све појединачне изложености према овом дужнику третира као изложености у статусу неизмирења обавеза.

Праћење испуњености услова за престанак статуса неизмирења обавеза дужника

25. Ради примене тачке 93. став 9. Одлуке, банка је дужна да својим унутрашњим актима дефинише критеријуме и начин утврђивања престанка статуса неизмирења обавезе дужника, а нарочито:

1) када се може сматрати да је дошло до побољшања финансијског стања, односно кредитне способности дужника које омогућава потпуно и благовремено измирење кредитне обавезе;

2) када се може очекивати да ће обавеза бити измирена.

Банка је дужна да редовно прати и анализира делотворност критеријума и начина утврђивања престанка статуса неизмирења обавезе дужника из става 1. ове тачке, а нарочито:

1) промене статуса дужника или изложености;

2) утицај прописаних критеријума/начина утврђивања статуса неизмирења обавеза на стопу опоравка;

3) утицај прописаних критеријума/начина утврђивања статуса неизмирења обавеза на вишеструко наступање статуса неизмирења обавеза.

У случају да је код великог броја дужника наступио статус неизмирења обавеза у кратком периоду након престанка тог статуса, банка је дужна да преиспита акте из става 1. ове тачке.

Банка је дужна да узме у обзир анализу промена у статусу дужника или изложености, нарочито ради утврђивања периода из тачке 17. овог упутства. Банка може одредити дужи период за изложености које су биле третиране као изложености у статусу неизмирења обавеза у претходна 24 месеца.

Документованост и процес управљања ризицима

26. Банка је дужна да документује статус неизмирења обавеза, укључујући и услове за идентификацију постојања статуса неизмирења обавеза, као и критеријуме на основу којих се утврђује да више нису испуњени ти услови, као и да јасно идентификује област примене дефиниције статуса неизмирења обавеза, а нарочито да:

1) документује наступање свих околности које се узимају у обзир при оцени испуњености услова за постојање статуса неизмирења обавеза у складу с тачком 93. став 3. Одлуке, начин њиховог утврђивања, односно процес, изворе информација, учесталост праћења и одговорности за идентификовање појединачних околности које доводе до наступања статуса неизмирења обавеза;

2) документује наступање критеријума за престанак статуса неизмирења обавеза, укључујући процедуре, изворе информација и одговорности релевантних лица;

3) води ажурну евиденцију свих дефиниција статуса неизмирења обавеза, укључујући и све околности којима се обезбеђује доследна и делотворна примена те дефиниције, а нарочито околности које указују на малу вероватноћу измирења обавеза у складу с тачком 93. став 3. Одлуке, као и свих других околности које указују на малу вероватноћу измирења обавеза које је дефинисала банка а које се односе на све врсте изложености, за све пословне линије, правна лица и географска подручја.

Ради спровођења става 1. одредбе под 1) и 2) ове тачке, документованост подразумева опис свих примењених аутоматизованих и мануелних процеса, а ако се квалитативне околности које указују на вероватноћу наступања статуса неизмирења обавеза или критеријуми на основу којих се утврђује да више нису испуњени услови за тај статус примењују у мануелном процесу – опис треба да буде довољно детаљан да свим одговорним лицима олакша разумевање процеса и његову доследну примену.

Ради спровођења става 1. одредба под 3) ове тачке, банка је дужна да одржава ажурну евиденцију свих важећих и претходно коришћених дефиниција статуса неизмирења обавеза, која укључује најмање следеће информације:

1) обухват примене дефиниције статуса неизмирења обавеза – ако се у оквиру банке, њеног матичног друштва или подређених друштава користи више од једне дефиниције статуса неизмирења обавеза;

2) податке о органу управљања банке који је одобрио дефиницију или дефиниције статуса неизмирења обавеза и датум одобрења сваке од тих дефиниција;

3) период примене сваке од дефиниција статуса неизмирења обавеза;

4) кратак опис свих измена у односу на последњу верзију дефиниције;

5) ако банка примењује IRB приступ, датум подношења захтева за добијање претходне сагласности из тачке 69. став 1. Одлуке, као и претходне сагласности из става 6. те тачке и, ако је применљиво, датум добијања тих сагласности.

27. Банка је дужна да успостави ефикасне процесе који јој омогућавају да прибави релевантне информације за благовремено идентификовање статуса неизмирења обавеза, те да их у најкраћем могућем року и, ако је могуће, на аутоматизован начин – достави запосленима који су надлежни за доношење кредитних одлука, а нарочито да спроводи:

1) ако примењује аутоматизоване процесе (на пример за рачунање броја дана доцње) – идентификацију индикатора статуса неизмирења обавеза на дневној основи;

2) ако примењује мануелне процесе (на пример за проверу спољних извора информација и спољних база података, анализу листе дужника који захтевају посебно праћење од стране банке, анализу листе реструктурираних изложености, идентификацију специфичних прилагођавања за кредитни ризик) – ажурирање информација оном учесталосту којом се обезбеђује благовремена идентификација статуса неизмирења обавеза.

Банка је дужна да редовно проверава да ли се све изложености класификоване у групу проблематичних потраживања и подгрупу реструктурираних потраживања у смислу одлуке којом се уређује класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке – третирају као изложености у статусу неизмирења обавеза, као и да проверава да ли су предмет реструктурирања услед финансијских потешкоћа дужника.

Банка је дужна да редовно анализира да ли је у погледу изложености које су класификоване у групу потраживања која се не сматрају проблематичним и подгрупу реструктурираних потраживања у смислу одлуке којом се уређује класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке наступила нека од околности које указују на малу вероватноћу да ће дужник у потпуности измирити своју обавезу према банци, њеном матичном или подређеним друштвима, у складу с тачком 93. став 3. Одлуке и тачком 14. овог упутства.

Механизам контроле треба да обезбеди да се релевантне информације користе за идентификацију статуса неизмирења обавеза у тренутку када су прибављене. Банка је дужна да све изложености према дужнику у статусу неизмирења обавеза или све релевантне изложености у случају примене дефиниције статуса неизмирења обавеза на нивоу појединачне изложености за изложености према физичким лицима, без одлагања, у свим релевантним информационим системима, означи као изложености у статусу неизмирења обавеза.

Ако дође до одлагања у вези с коришћењем релевантних информација за идентификацију статуса неизмирења обавеза, такво одлагање не сме довести до грешака или недоследности у процесу управљања ризицима, извештавању у вези с ризицима, обрачуну капиталних захтева или коришћењу информација за квантификовање параметара ризика. Банка је нарочито дужна да обезбеди да подаци приказани у регулаторним и интерним извештајима одражавају адекватан третман свих изложености.

Захтеви у вези с принципима управљања за банке које примењују IRB приступ

28. Ако примењује IRB приступ, банка је дужна да успостави одговарајуће механизме и процедуре како би обезбедила адекватну примену дефиниције статуса неизмирења обавеза, а нарочито да обезбеди:

1) да су дефиницију статуса неизмирења обавеза и обухват њене примене одобрили управни одбор или одбор који је управни одбор одредио и извршни одбор у складу с тачком 104. став 1. Одлуке;

2) да се дефиниција статуса неизмирења обавеза доследно користи за потребе израчунавања капиталних захтева, да има значајну улогу у процесу управљања ризицима банке тако што се користи најмање за праћење изложености и при извештавању органа управљања банке;

3) да унутрашња ревизија банке редовно процењује поузданост и делотворност процеса који банка користи за идентификацију статуса неизмирења обавеза, нарочито узимајући у обзир благовременост те идентификације у смислу тачке 27. овог упутства, и да су о закључцима и препорукама садржаним у извештају унутрашње ревизије, као и о мерама које су предузете ради отклањања идентификованих слабости директно обавештени управни одбор или одговарајући одбор банке који је управни одбор одредио и извршни одбор.

Прелазне и завршне одредбе

29. Банка која примењује IRB приступ дужна је да, пре почетка примене овог упутства, процењује и у складу с том проценом прилагођава свој рејтинг систем тако да процене параметара ризика буду усклађене са дефиницијом статуса неизмирења обавеза из овог упутства, при чему је дужна да:

1) ако је то могуће, прилагоди историјске податке дефиницији статуса неизмирења обавеза из овог упутства, узимајући у обзир материјално значајан износ који је утврђен овим упутством;

2) процени утицај дефиниције статуса неизмирења обавеза из овог упутства на све параметре ризика и износ капиталних захтева, у односу на те параметре, односно износе добијене применом претходне дефиниције, ако је применљиво, након одговарајућих прилагођавања историјских података;

3) укључи додатну маржу конзервативности у процене параметара ризика из рејтинг система, како би се узела у обзир могућа одступања у процени параметара ризика која проистичу из недоследне примене дефиниција статуса неизмирења обавеза у историјским подацима коришћеним у интерним моделима.

Промене из става 1. ове тачке, које се примењују на рејтинг системе и које су настале као резултат примене овог упутства, мора одобрити организациона јединица задужена за валидацију интерних модела и оне се морају анализирати ради спровођења тачке 69. ст. 6. и 8. Одлуке.

Ради одговарајуће примене тачке 69. став 6. Одлуке, банка утврђује крајњи рок за подношење захтева за одобравање промена насталих у дефиницији статуса неизмирења обавеза као последица примене овог упутства и о томе обавештава Народну банку Србије најкасније до дана почетка примене тог упутства. Народна банка Србије може да оцени да је крајњи рок за подношење овог захтева неодговарајући и да банци наложи да тај захтев поднесе у краћем року.

Банка која примењује IRB приступ и која је започела прикупљање података ради усклађивања са дефиницијом статуса неизмирења обавеза из овог упутства – дужна је да током процеса процене параметара ризика из тачке 94. став 1. одредба под 3) Одлуке, ако је оправдано, продужи или помери период посматрања историјских података коришћених за квантификацију ризика ради узимања у обзир нових података.

Банка која примењује IRB приступ дужна је да при разматрању процене параметара ризика процени адекватност марже конзервативности из става 1. одредба под 3) ове тачке, све док не утврди период посматрања историјских података који је одговарајући за прилагођавање историјских података дефиницији статуса неизмирења обавеза из овог упутства.

До почетка примене МСФИ 9, банка је дужна је да одреди да ли на изложености примењује третман статуса неизмирења обавеза у складу са условима из тачке 12. ст. 1. до 3. овог упутства или из става 4. те тачке и да тај третман доследно примењује, након чега може да примени само услове из става 4. те тачке.

30. До почетка примене тачке 10. овог упутства, банка материјално значајан износ утврђује на начин прописан одлуком којом се уређује класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке.

31. Банка је дужна да своје унутрашње акте усклади са одредбама овог упутства и да тим одредбама прилагоди своје информационе системе најкасније 1. јануара 2022. године, осим у вези с применом тачке 10. овог упутства у ком случају је дужна да ове акте и системе усклади, односно прилагоди до 1. јануара 2019. године.

32. Ово упутство ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“, а примењује се од 1. јануара 2022. године, осим тачке 10. тог упутства, која се примењује од 1. јануара 2019. године.

ИО НБС бр. 48

10. јула 2017. године
Београд

Председавајућа
Извршног одбора Народне банке Србије
Г у в е р н е р
Народне банке Србије

Др Јоргованка Табаковић, с.р.